

הדם הוא הנפש

מחלת אביה והניגוד בין האב הארצי לאב שבשמים הם נושאים מרכזיים בספר השירה השלישי של בכל סרלואי. חלק משיריה תבניתיים ומייגיעים, אך ככל שהיא משתחררת, מביעה את החוש האסתטי שלה ופונה יותר לאישי ולבשר החי, כך יצירתה נוגעת יותר ללב

מתפללים בכותל המערבי בירושלים. "אבא, איני יודעת אם התפילות מפרפרות בכנפיהן / עלי או עליך" צילום: דרור ארצי

רן יגיל

1 ערך באמצע שנות ה-80 פרצו אל הספרות המקומית תלמידי הרב קוק ותלמידותיו. כוונתי למשוררים כמירון ח. איוקסון, אסתר אטינגר, אדמיאל קוסמן, יונדב קפלון, חוה פנחס'כהן (שגם ערכה את כתב העת "דיי מוי") ואחרים. עד אז השירה העברית-ישראלית הייתה כמעט לגמרי נחלתם של החילונים, להוציא מקרים כמו יוסף צבי רימון המעודן והנפלא וולדה החד פעמית בשיריה. היתה שירה רליגיוזית מהכוייל של פנחס שדה על כל נגורותיו, מבנימין שבילי ועד יחזקאל נפשי ודויד מור, אבל היא לא באה מבית מדרשם של נשים ואנשים דתיים, מקהילה דתית, מקול קולקטיבי, ויש הבדל.

בשנות ה-90 פרצו המשוררים הדתיים אל חיינו הקונטמפלטיביים, ומשנת 2000 ואילך הם עשו זאת ביתר שאת בהשפעת העיסוק בפוליטיקה של הוהיות. בתחילה היו משוררות ומשוררים אלה מעין נתן-זכים בכיפות ויונתן-וולך עם שביס. למ של שירתו של אלחנן ניר בתחילת דרכו הוכירה לי את שירתו של שמעון אדף, ושירתה של סיון הרשפי בתחילתה הוכירה לי פעמים רבות את זו של וולך. בואת עוד לא אמרת ששיריהם היו רעים חלילה, אבל לא עצמאיים מספיק. הן ניר והן הרשפי הם משוררים מוכשרים מאין כמותם.

אך עם המפץ גדול, שנמשך כאמור מאמצע שנות ה-90 אל שנות ה-2000 עם אליעז כהן וכתב העת "משיב הרוח", הלכה האמת ונעשתה עדרים עדרים כפי שכתוב בנגמרא, וכאן אני כותב זאת לטובה. נולדו בהדרגה קולות מקוריים והמשוררים הוותיקים יותר (כמו איוקסון ופנחס'כהן) נהפכו למורכבים וניסיוניים יותר, ומאז 2010 אפשר לראות פריחה נפלאה של שירת דתית חופשית מודרנית ופוסט-מודרנית, וקולות רבים משברי ים אדיר, פכתוב בתהילים, באים עדינו, כמו חן יסודות, עמיחי חסון, נועה שקרגי, יהודה לייב ויטלון, סמדר פייל, יפה שלומוביץ ואחרים. זה מהלך מבורך המוציא את השירה מן התקיעות האובייקטיביות החילונית שלה משנות ה-80, שבאה בעקבות השפעתו האוטוריטית של אהרן שבתאי. השירה בשנים האלו, איכותית ככל שתהא, נלקעה לקרן וזוית של אינטלקטואליזם קריטיסיני שלא תיקשר עם הקורא בכלל ואפילו

את הרצפה / עליה שפוך חלק מגופך. הדם / הוא הנפש. והדמעות, והקרחמים, וקלפות המפתח / והאבקה שבשאריות הקפואות, פחטוי הנדלים."

אפשר לנסח כלל מעין זה: ככל שהשירים חרי פשיים יותר ונוגעים יותר באישי ובבשר החי, הרי שהשירה חיה ומתפרצת ונוגעת בלב; אך כאשר סרלואי מתיימרת לדגם לנו את שירת ימי הביניים, הפיוטים והמאות הקדומות, היא נופלת אל פח יקוש קלאסי. קשה לכתוב כיום שיר ימי-בינימי שיריאה אמין — אם כי אני מכין את הפיתוי הגדול של המשורר האמון במקרה זה להתחבר לאבן גבירול ולשמואל הנגיד, לכתוב פיוט כמו "כי הגה כחומר" שכתפילה, הנראה כפשוט אך נוגע ללב. אבל דיגומי הפסטיש הללו לרוב נותרים עקרים, טכניים ואינם נוגעים בי בקורא. ככלל, שירה דיגומית תבניתית היא בעייתית. זה מדרון חלקלק וגם כל מדגמי ההייקו למיניהם כבר יצאו מהאף לקורא

השירה. הנה מתוך המחזור "הושענא": "תמה מתרדמה / שבזיה משקר / רוח מרעב / קדושה מקרה / צביה מציד / פליאה מפעור...". וכן הלאה. הכוונת היא בנייה על פי הסדר ההפוך של האלף-בית, כלומר מן הסוף להתחלה, אבל זה טכני, משמים ומייגע. עם זאת, כמחצית מהספר הזה יפה לחלל. למשל, אותה הבנה מסורתית שיוצרת סרלואי בין אבא שבארץ, אביה החורג להכמעט נוטה למות, ובין אבא שבשמים החי לנצח ומאיתו נבקש רחמים — היא דווקא חזקה ולא בנאלית, במחזור השני "אבינו מלכנו". אני חושב שמשוררות ומשוררים בכלל, ודתיים על אחת כמה וכמה, צריכים להיזהר מוכרי לשון מהמקורות כמו מאש. הפיתוי להשתמש בטכניקה הזאת ולעשות עוד פרי-פראוזה מתחכמת זו או אחרת על פסוק מקראי או מירת חז"ל הוא מלכודת דבש. סרלואי אינה נופלת בה, אולי בגלל החוש האסתטי המפתח שלה. וכאשר היא עושה זאת, היא נוהגת במידתיות ראויה ומדעית, וזה עובד.

היא מסיימת את המחזור המשלב וכרי לשון באופן מבני ומ-תקדם בשורה "צבשו זמני לומר שירכה", כלומר — לא עוד שברי פסוקים ופרשנות על פירושים ובני פירושים, לא וורטסים רגישים, אלא שירת תחיים כשלעצמה. ■

מפחד בשרי

בכל סרלואי

עורכת: לאה שויר.
הוצאת הקיבוץ המאוחד,
61 עמודים, 68 שקלים

התעלם ממנו וכו' לו, ונדמה היה כאילו המשוררים בוחרים בכוונה תחילה להצר את הקונוס ולהשיח עם עצמם בגאון, משל היו אנשי המדעים המדויקים הדנים במחקר.

בכל סרלואי, משוררת דתית אורתודוקסית ממוצא הולנדי (מקורו של שמה במדרש חז"ל "בת היתה לו לאברהם ובכל שמה"), היא תוצר של הבום הגדול הזה שהנץ בשנות ה-80. שני ספריה הראשוניים, "בית בחיק הלילה" (אכן חושן, 2013) ו"סכין שלופה האור" (הקיבוץ המאוחד, 2016), היו יפים ומרשימים בתחלתם, אך לא מהפכניים. הם נשאו טון נשי ומיוסר מאוד, כשבמרכוז דימויים ומוטיבים מסורתיים בשירה כציפור, בית וסכין. סרלואי וכתה בצדק בהכרת המסד הספרותי שאינו ממהר לחבוק משוררים צעירים. היא פוסעת בשבילי שירה מוכרים, אך מוכשרת בתחלת ומשמשת גם כמבקרת שירה של העיתון "מקור ראשון".

בספרה החדש "מפחד בשרי" יש טוב וגם רע. מקור שם הספר מספוק בתהילים שם כתוב: "סמר מפחד בשרי וממשפטנין יראתי" (קטי, קכ). הכוונה, כמו בכל ספר תהילים, לפחד מפני האלוהים שבשמים. סרלואי לוקחת את הפסוק באמצעות השייכים אל ההיבט הפיזי, כלומר — המחלה הקשה של אביה וכי צד הוא והיא מתמחדים איתה באופן מיוסר. זה ספר מחזורי וחד תמטי: מוטיב האב, דימוי האב, ההקבלה והניגוד בין האב הארצי לאב שבשמים — כל אלה דברים מוכרים בשירה, אך במקרה של סרלואי אינם מוכרים לעיפה. הנה מתוך המחזור ללא כותרת הפותח את הספר: "אבא, איני יודעת אם התפילות מפרפרות בכנפיהן / עלי עליך, שיום יום פניך אחריו. / בינתים יש לנקות

סוגה: שירה

קהל יעד: חובבי שירה אמונית עכשווית

נוף: לצד ספריה הקודמים של סרלואי, "בית בחיק הלילה" ו"סכין שלופה האור"

לסיכום: ספר לא אחיד ברמתו, שמחציתו כוללת יצירה חזקה ומתפרצת